

De nuchterheid zelve

non-fictie Had Karel er maar over geschreven

door Hans Renders

VN 12-11-2011

Lev Tolstoj beschrijft in *Oorlog en vrede* het bezoek van tsaar Alexander I aan Moskou in 1812. Tijdens een diner hoort hij dat de menigte buiten de tsaar graag wil zien. Alexander loopt met een koekje in zijn hand naar het balkon. Een stukje biscuit valt uit zijn hand en wordt door een dankbare onderdaan opgevangen. Daarop laat de tsaar zich de hele schaal koekjes brengen en gaat ermee strooien. Na verschijning van *Oorlog en vrede* schreef iemand die het weten kon een artikel waarin hij verzekerde dat de tsaar zich nooit in het openbaar zou hebben vertoond met een koekje in zijn hand, laat staan dat hij op vulgaire wijze met biscuit zou strooien. Tolstoj droeg een redacteur op om namens hem in het openbaar te verklaren dat het relaas over de koekjes was ontleend aan de memoires van Sergej Glinka. De redacteur las die memoires er helemaal op na maar vond het betreffende verhaal niet.

Van het Reve vertelt deze anekdote als inleiding bij zijn theorie over de 'valse herinnering'. Men heeft ergens iets gelezen, fantaseert er zelf iets bij en houdt de aldus in het hoofd veranderde tekst voor de oorspronkelijke. Een variant van deze 'valse herinnering' is de originele inval die iemand meent te hebben. Later blijkt het geen inval te zijn maar iets wat eerder gelezen en weer vergeten was.

Na de lectuur van het zesde deel van het *Verzameld werk* van Karel van het Reve meen ik nóg een variant van de 'valse herinnering' te kunnen formuleren. Je denkt aan een idee reçu, bijvoorbeeld het diep ingesleten idee dat je witte wijn bij vis moet drinken of de wijdverbreide misvatting dat zwemmen bij eb gevaarlijker is

Verzameld werk 6

Karel van het Reve

Van Oorschot

★★★★★

Karel van het Reve, 'Verzameld werk 6', Bezorgd door Lieneke Frerichs, Elma Drayer en Nop Maas, G.A. van Oorschot, 880 p., €45,-

dan bij vloed, en weet zeker dat je daarover gelezen hebt in een bepaald boek. Zo weet je dat als je over de Marshall-hulp begint, binnen een halve minuut iemand zal zeggen: ja, maar de Amerikanen gaven die hulp toch vooral om er zelf beter van te worden. Nu meen ik zeker te weten over die Marshall-hulp en de gebruikelijke reactie een geestige passage bij Karel van het Reve te hebben gelezen. Maar inmiddels is het zesde deel van zijn *Verzameld werk* verschenen en nog steeds is de naam Marshall niet opgedoken (alleen terloops in deel 1), zodat de kans wel erg groot wordt dat Van het Reve nooit over de Marshall-hulp heeft geschreven en dat we meteen nieuw soort 'valse herinnering' te maken hebben, namelijk de in geheugenverlies getransformeerde teleurstelling dat Van het Reve ergens níét over geschreven heeft. Wat zouden we graag een essay of column lezen van zijn hand over 'Geert Wilders en de vrijheid van meningsuiting' of 'Het ritueel joods slachten dat wordt overgelaten aan één slager die het hele land moet bedienen'. Maar helaas, Van het Reve overleed in 1999 en toen had nog niemand van Wilders gehoord en was het slachten nog niet wekenlang voorpaginanieuws.

Van het Reve formuleerde altijd helder en geestig. Hoe hij dat deed? Door zorgvuldig met de taal om te gaan, maar ook door voor elk aan de orde gesteld thema een vergelijking te zoeken. Zijn gewoonte om redeneringen om te draaien heeft vaak een hilarisch effect. Een andere verklaring voor de leesbaarheid van Van het Reve is zijn reageren vanuit de backhand, met grote nuchterheid en menigmaal gespeeld. Ook dit deel bevat weer een handig personenregister. De annotaties en toelichtingen zijn voorbeeldig. En alleen al om te zien of Van het Reve ooit een stukje over de Marshall-hulp heeft geschreven, ben ik zeer benieuwd naar het zevende en laatste deel van dit *Verzameld werk*. ■

Karel van het Reve: altijd helder en geestig

